

קול צופיין

קול צפ"ר נשאו קול יחדו ירננו

כי תבוא תש"ף השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

מְלוֹךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ בְכַבּוּדְךָ

כי תבוא - בין ישראל לעמים

וְרֵאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיךְ

פרשת "כי תבוא" עוסקת הרבה ביחסים בין ישראל לעמים. בשפע המגיע דרך עם ישראל לעולם כולו בעת הברכה, ובמצב ההפוך בעת שישארל אינם עושים רצונו של מקום. בעת הברכה נאמר "וְהָלִיט גוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִלְוֶה; וְנִתְּנָה ה' לְרֵאשׁ וְלֹא לְזָנָב וְהֵייתָ רַק לְמַעַלְהָ וְלֹא תִהְיֶה לְמַטָּה" (דברים כח יב-ג). ובעת הקללה נאמר בדיוק להפך: "הֲגַר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עֲלֵיךָ מַעֲלָה מַעֲלָה וְאַתָּה תֵרַד מִטָּה מִטָּה: הוּא יִלְוֶךָ וְאַתָּה לֹא תִלְוֶנּוּ הוּא יִהְיֶה לְרֵאשׁ וְאַתָּה תִהְיֶה לְזָנָב" (דברים כח מו-מז).

בזמן של ברכה נאמר: "וְה' הָאֱמִינֶיךָ הַיּוֹם לְהֵיוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה כַּאֲשֶׁר דָּבָר לָךְ וְלִשְׁמֹר כָּל מִצְוֹתָיו: וְלִתְתֶנּוּ עֲלֵינוּ עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לְתַהַלְהָה וְלִשְׁמֹר וְלִתְפַאֲרֵת וְלִהְיֶיךָ עִם קֹדֶשׁ לְה' אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר דָּבָר" (דברים כו). וכן הוא אומר: "וְרֵאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיךְ וְיָרְאוּ מִפָּנֶיךָ" (דברים כח ז). וחי" בעת של קללה המצב הוא הפוך מתהילה ותפארת, "וְהֵייתָ לְשִׁמְיָה לְמַשָּׁל וְלִשְׁנִינָה כְּכֹל הָעַמִּים אֲשֶׁר יִנְהַגְךָ ה' שְׁמָה" (דברים כח לו).

ואלו נאמרין בלשון הקודש: ברכות וקללות

הפרשה מתחילה במביא ביכורים וממשיכה אחר כך בברכות ובקללות שנאמרות על הר גריזים ועל הר עיבל. שתי הפרשות הללו נאמרות רק בלשון הקודש. "ואלו נאמרין בלשון הקודש: מקרא ביכורים, וחליצה, ברכות וקללות וכי" (סוטה לב ע"א). כנראה לרוב חשיבותן.

פרשה אחת אחר כך צריכה להיאמר דווקא בשבעים לשון. כך מפרשים חכמים את האמור בפסוק "וְכִתְבָתָּ עַל הָאֲבָנִים אֵת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיִּטֵּב" (דברים כז ח). מהו באר היטב? שבעים לשון שכל העולם יכול להבין היטב (סוטה לב ע"א). כך עם ישראל משפיע על אומות העולם את האור הגדול שהוא קיבל במעמד הר סיני.

מפני מה תפילה בכל לשון?

לעומת הדברים דלעיל, יש דברים שאפשר לומר בכל לשון, אם כי אין זו מעלה "אלו נאמרין בכל לשון: פרשת סוטה, ויודי מעשר, קרית שמע

ותפלה, וברכת המזון" (סוטה לב ע"א), ומסבירה הגמרא מפני מה תפילה בכל לשון, מפני שהיא בקשת רחמים, ובכל לשון שאדם יכול לבקש רחמים הוא מבקש.

שואלת הגמרא על כך, "והאמר רב יהודה: לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמית, דאמר רבי יוחנן: כל השואל צרכיו בלשון ארמי - אין מלאכי השרת נזקקין לו, לפי שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי?" ועונה הגמרא שיש הבדל בין תפילת יחיד שהיא רק בלשון הקודש לבין תפילת רבים שיכולה להיות בכל לשון, כי אין ה' מואס בתפילתם של רבים (ש"ע או"ח קא ד).

תפילה על חולה בכל לשון, ששכינה למעלה ממיטתו

כן אומרת הגמרא (שבת יב ע"ב) "אמר רבה בר בר חנה: כי הוה אזלינן בתריה דרבי אלעזר לשיולי בתפוחה (לבקר חולה). זימנין אמר 'המקום יפקדך לשלום' זימנין אמר 'רחמנא ידכרינך לשלם'. היכי עביד הכי? והאמר רב יהודה: לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי! ואמר רבי יוחנן: כל השואל צרכיו בלשון ארמי - אין מלאכי השרת נזקקין לו, שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי! - שאני חולה, דשכינה עמו". לפעמים רבי אלעזר התפלל על החולה בלשון קודש ולפעמים בלשון ארמית. ואע"פ שמלאכי השרת לא נזקקים ללשון ארמית, פה אין צורך בתיווך שלהם כיוון שהשכינה נמצאת למעלה ממיטתו של החולה.

תפילת נשים כתפילה בציבור

לפי האמור לעיל, תפילת יחיד חייבת להיות בלשון הקודש. ומקשה על כך ה"בית יוסף" בשם רבינו יונה: "תימה הוא על המנהג שנהגו בכל העולם שהנשים מתפללות בשאר לשונות שכיון שחייבות בתפילה לא היה להן להתפלל אלא בלשון הקודש" והרי הן מתפללות ביחיד.

תירץ רבינו יונה בשם רבני צרפת כי תפילתן נחשבת כתפילה בציבור כיוון שהיא בלשון הציבור, אע"פ שהיא נאמרת ביחידות על ידי הנשים. הרא"ש תירץ ואמר כי הבעיה היא רק בלשון ארמית. כי "לשון זה מוגנה בעיניהם לחזקת לוי". אבל שאר לשונות אינן מוגנים בעיניהם ונזקקין להם הילכך שפיר דמי לשאול אדם צרכיו בהם" ולכן אישה יכולה להתפלל בלשון הקודש או בכל לשון, אבל לא בארמית.

כדי שלא יניחו המתפללים לשון הקודש

מקשים על הרא"ש: איך אפשר לומר שדווקא לשון ארמית היא מגונה בעיני המלאכים? הלא זו הלשון של הגמרא והזוהר. זו לשון ששתי מילים ממנה נמצאות בתורה (בראשית לא מז), פסוק שלם נמצא בספר ירמיהו (י"א) ופרקים שלמים בספרי הכתובים. ותירץ הראב"ד (תמים דעים הפד) כי דווקא בגלל הקירבה של הארמית לעם ישראל היא מסוכנת, שעלולה להיות תחליף ללשון הקודש.

"כתב הרב ר' יהודה בר יקר ז"ל מה שמצינו בגמרתנו דאמר רב שאין מלאכי השרת מכירין לשון ארמי אינו נכון לפרש כמשמעו שאין מכירין אותו כלל, שהרי מכירין הם שאר הלשונות שרחוקים הם מלשון הקדש כל שכן שמכירים הם לשון ארמי (עין תוס' שבת יב), וכדאמר' בפסח שני (פסחים פ"ז) 'מפני מה הגלה הקדוש ברוך הוא ישראל לבלב? מפני שקרוב לשונם ללשון הקודש'. ולכך יש לומר שמתעם זה אמרו שאין מלאכי השרת מכירין לשון ארמי כדי שלא יניחו המתפללים לשון הקודש אם יתירוהו להתפלל בו. וגם ירבו עמי הארץ בישראל שלא ישגוהוהו ללמוד מאחר שיכלו להתפלל בלשונם".

כשם שרוצים להשכיח זכרון ירושלים, כן רוצים להשכיח לשון הקודש

כך כתב המשנה ברורה (קא ס"ק ג) בשם שו"ת חתם סופר כי כל ההיתר להתפלל בכל לשון "היינו דוקא באקראי, אבל לקבוע בקביעה תמידית ולהעמיד ש"ץ ולהשכיח לשון הקודש לגמרי - זה אי אפשר בשום אופן" ואיסור גמור לעשות כן. וכך עשו הרפורמים ושכחו לגמרי את ייחודו של עם ישראל ואת הגאולה.

עליהם כתב המשנה ברורה "ולאפוקי מכתות חדשות שנתפרצו מחוץ למדינה בזה והעתיקו את כל נוסח התפלה ללשון העמים. ועבירה גוררת עבירה שדלגו הברכה של 'קבוץ גלויות', וברכת 'ולירושלים עירך'. וכשם שרוצים להשכיח זכרון ירושלים, כן רוצים להשכיח לשון הקודש מישראל פן יגאלו בזכות שלא שינו את לשונם. הקדוש ברוך הוא ישמרנו מדיעות אפיקורסות כאלו".

לישנא דסטרא אחרא

ה"בית יוסף" (או"ח נו) מביא את הזוהר הקדוש שאומר כי ארמית היא לישנא דסטרא אחרא. השפה שהרוע מבין אותה, ולפעמים חשוב מאוד שדווקא הם ישמעו בכל הכוח והעוצמה כי עם ישראל הוא בדרך לגאולה ולא שכח את עצמו ואת תפקידו. כך הם יבינו כי כל מה שהם עושים כדי להרחיק אותנו מהגאולה - זו השחתת מאמץ להבל ולריק. וכך הוא מסביר למה קדיש נאמר דווקא בארמית.

"קדושתא דא, איהי סלקא בְּכַל סְטְרִין, לְעִילָא וְתַתָּא וּבְכַל סְטְרִי מְהִימְנוּתָא, וְתַבְרָא מְנוּעֵלִין וְגוֹשְׁפִינְקוֹן דְּפְרָזְלָא, וְקְלִפִּין בִּישִׁין, לְאַסְתְּלָקָא דְּקָרָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל כֻּלָּא, וְאַנְּן בְּעֵינֵן לְמִימְרָא לְהַ בְּלִישְׁנָא דְּסְטְרָא אַחְרָא, וְלְאַתְבָּא בְּחִילָא תַקִּיף, אֲמֵן הָא שְׁמִיהַּ רַבָּא מְבָרַךְ, בְּגִין דִּיתְבַּר חִילָא דְּסְטְרָא אַחְרָא, וְיִסְתַּלַּק קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּקְרִיהַּ עַל כֻּלָּא".

קדיש זה משפיע בכל צדדי החיים, הוא נשמע למעלה בקודש וגם לקליפות בטומאה, הוא מספר כי כבודו של ה' יתעלה על הכול. הידיעה הזו שוברת את כל המנועולים ושרשראות הברזל שנועדו לעצור אותנו בדרכנו לירושלים. הביטחון שהגאולה בא תבוא מכרית את כוחו של הקליפות הרעות. על כן צריך לומר אותו בעוצמה גדולה של אמונה דווקא בארמית כדי שתישבר כוחה של הקליפה ויתעלה שמו של ה' בעולם.

שלא יאחזו הקליפות בזמן שעם ישראל עולה

האר"י הקדוש אומר כי זאת הסיבה שהקדיש נאמר כמה וכמה פעמים,

במיוחד כשאנחנו מתעלים בדרך לקודש למעלה ועולים מעולם לעולם. חשוב לומר את הקדיש לכל האומות בתוקף כדי שהם יבינו שזאת גאולה משמים, והם לא יאחזו בנו בעת העלייה. שלצערנו אנו יודעים כי בעת העלייה של ישראל ממצרים נאחזו בהם הערב רב ועיכבו אותם. ובעת העלייה בימי הבית השני נשתדלו האומות להתערב בהם להחלישם ולקלקל את תהליך הגאולה. וכן בימינו צריך להזהר מזה במאוד מאוד.

לכן נתקן הקדיש בלשון ארמית, כדי שבינו הגויים את מה שאומרים העולים לגויים בימי הבית השני. "וַיֵּאמְרוּ לְהֵם זָרְבָּבֶל וַיְשׁוּעַ וַיְשָׁאֵר רְאִשֵׁי הָעָבֹת לְיִשְׂרָאֵל לֹא לָכֶם וְלָנוּ לְבָנוֹת בֵּית לֵאלֹהֵינוּ כִּי אֲנַחְנוּ יְחִיד נִבְנֶה לְה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוְּנוּ הַמֶּלֶךְ כּוֹרֵשׁ מֶלֶךְ פָּרְס" (עזרא ד ג). "והנה אנחנו מתייראים פן ח"ו ע"י עליית העולמות יעלו גם הקליפות עמהם ויתאחזו בהם וינקו שפע מהם. ובהיותינו אומרים השבח הגדול והקדוש הזה של הקדיש בלשון תרגום שהם מבינים אותו אז הם נכנעים ואינם עולים למעלה" (שער הכנות דף ט"ו).

אין קדיש ביחיד

האמירה הזאת היא סוג של התגרות בקליפות. לכן אומר הבן איש חי (שו"ת תורה לשמה מט) כי זו הסיבה שבגללה יחיד לא יכול לומר קדיש, "כי בזה מתקנאים בו המלאכים למעלה כי יאמרו זה יחיד ושואל צרכיו בלשון תרגום ולא בלשון הקודש משמע שסומך על עצמו שהוא צדיק גמור ותפלתו חשובה כתפלת ציבור שאין צריכין לסיוע נראה מה מעשיו ובוזה נזכרים עונותיו ע"ד שארז"ל שלושה מזכירין עונותיו של אדם קיר נטוי ועיון תפילה וכו".

רחמנא בארמית - לשבור הקליפות

ועדיין צריך להבין למה תיקנו חלק מהתפילות בסליחות או בפתיחת ההיכל דווקא בלשון ארמית. "וכן יש להתפלאות בנוסח 'רחמנא' שתקנו כנסת הגדולה בסליחות על סדר אלפא ביתא בלשון תרגום". ועונה הבן איש חי על פי מה שכתב הרש"ש כי "הנוסח של רחמנא וכו' הוא גדול מכל שאר הסליחות כי הוא בעתיק" ולכן הוא נמצא בתחילת הסליחות (בניהו בן יהוידע על שבת יב ע"ב). "ובחיותנו אומרים השבח הגדול והקדוש הזה בלשון שהם מבינים אותו - או הם נכנעים ואינם עולים".

מה שמכניע את הקליפות ב"רחמנא" זו הזכרת כל הבריות שאלוקים כרת עם האבות, עם משה ואהרן ועם פנחס ודוד. מתוך כך אנחנו מבקשים "וְרַחֲמֵנָא אֲרִיִּים וְיִמְיָךְ וְאַצְמַח פְּרָקְנֶךָ בְּדִיל וַיַּעֲבֵר". שזו בקשה לגאולה גדולה קצת הַיָּמִין (דניאל יב). והקליפות מתפחדות מאוד כי זו גאולת ה' ולא גאולת בשר ודם. ובגאולת ה' נאמר "ה' הִפִּיר עֲצַת גּוֹיִם. הִנְיָא מְחַשְׁבוֹת עַמִּים".

כי אם היינו מבקשים בזכות עצמנו, היו יכולים למצוא בנו איזה חסרון ח"ו. אבל אנחנו באים בתשובה ובסליחה ומבקשים בזכות הברית השבועה והחסד שאלוקים כרת איתנו, לכן הם מתבהלים, הם יודעים ש"עצת ה' לעולם תעמד. מְחַשְׁבוֹת לְבוֹ לִדְרֹךְ וְדִרְי". אין להם סיכוי, ומתייאשים והולכים להם.

מתחננים כעבדא דמתחנן למאריה

בסוף הסליחות אנו אומרים תחינות נוספות בלשון תרגום, "מרנא דבשמייא" ו"מחי ומסי". וגם בהן אין חשש, למרות שחכמינו אמרו שלא טוב לומר "דִּין גִּירָא בְּעֵינֵיהּ דְּשִׁטְנָא" שלא יתגרה בו השטן. כאן אין התגרות, כיוון "אין בהם חשש כי אנחנו אומרים שאנחנו מתחננים כעבדא דמתחנן למאריה וכו' ולא בכח מעשינו". ובוזה נסתמים טענות המקורגים.

צריך אדם
לכוון מאוד
בכל התפילות
של ימי החול,
בכל חודש
אלול בסליחות,
ובפרט
בתפילות של
ראש השנה,
לגילוי מלכות
ה' על כל
העולם.
שהמחכים
לישועתו הם
אלה שמביאים
את הגאולה

כל הסודות ורזין עילאין בלשון תרגום

ממשיך בעל הבן איש חי וכותב: "ולפי זה לכך דבר רשבי" כל הסודות ורזין עילאין בלשון תרגום שמבינים הקליפות כדי להכניע הקליפות, כי כח רזין עילאין הוא רב מאד ובשמעם דברים עליונים אלו שאומרים התחתונים הם נכנעים". וזו הסיבה "שייסד רבינו האר"י ז"ל פיוטין בשבת בלשון תרגום, מפני שמדבר במ ברזין עילאין ואז נכנעים הקליפות בשמעם רזין עילאין אלו ובפרט שהוא יום שבת".

"יהא רעוא" ו"ברוך שמיא"

"וכן נוסח 'הא רעוא' שאומרים קודם סעודה נתקן בלשון תרגום, מפני שכל בקשה זו היא מיוסדת בעבור השתלשלות השפע למעלה במדות העליונות. ודרך אגב אנחנו מבקשים לעצמינו בסוף הדברים. והנה הקליפות בשמעם שאנחנו מתפללים בעד מידות העליונות נכנעים ולא יתקנאו ולא יקטרגו עלינו.

וכן הוא בריך שמיא שכולו מדבר על התגלות האור בבית המקדש. 'יהי רעוהך. עם עמך ישראל לעולם. ופירקן ימינה אחזי לעמך בבית מקדשך. לאמטווי לנא מטוב נהורך. ולקבל צלותנא ברחמיך וכשהם שומעים כי האור יתגלה משם הם מתכנעים והולכים להם".

וְהִיָּה ה' לְמִלְךָ עַל כָּל הָאָרֶץ

כי לה' המלוכה ומשל בגוים

כדי להבין טוב יותר מהי מלכות ה' ועל מה אנו מתכוונים, נזכיר כי את הפסוק בתהילים "כי לה' המלוכה ומשל בגוים", ומפרש אותו הגר"א זלה"ה כי החילוק בין מלך למושל הוא כי ה"מלך" הוא ברצון העם שהמליכוהו עליהם מרצונם הטוב בלי שום הכרח כלל, רק מהכרת יקר גדולתו בחרו בו להיות עליהם למלך. שנאמר "ומלכותו ברצון קיבלו עליהם". אבל "מושל" הוא אשר העם לא בחרו אותו מרצונם הטוב אבל הוא ברוב תוקפו וגבורתו יכריחם להיותם לו לעבדים והוא ימשול בהם. וזה כעין ההבדל שיש במלכות בשר ודם בין דמוקרטיה לדיקטטורה.

ביחס לעם ישראל - כי לה' המלוכה. שאנו מקבלים עול מלכותו באהבה מגודל רוממותו ויקר תפארתו, אולם הגויים אשר לא יבינו גודל רוממותו ולא יקבלו עול מלכותו, מכל מקום הוא יתברך שמו בתקפו ימשול עליהם. לכן נאמר ומשל בגוים כי הוא מושל עליהם בעל כורחם. כן נאמר בתהילים (צט) כי יש שלב שבו מתקיים "ה' מלך ירגזו עמים ישב כרובים תנוט הארץ: ה' בציון גדול ירם הוא על כל העמים: יודו שמך גדול ונורא קדוש הוא".

אבל אחרי שנכרתת קליפת עשו הוא עמלק יקבלו כל העמים את מלכות ה' באהבה. שנאמר "ועלו מושעים בהר ציון לשפט את הר עשו והיתה לה' המלוכה" (עובדיה א). וכן הוא אומר "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא והיה ה' אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד" (זכריה יד ט). (ראה שו"ת ציץ אליעזר חלק כ סימן כה).

כל העמים תקעו כף

כן אנו רואים במזמור שאומרים קודם תקיעת שופר שבע פעמים. "כל העמים תקעו כף הריעו לאלהם בקול רנה: כי ה' עָלֵינוּ נוֹרָא מִלֶּךְ גָּדוֹל עַל כָּל הָאָרֶץ" (תהילים מז). שבתחילה הוא אומר "יִדְבַּר עַמִּים תִּחְתְּנוּ וְלִאֲמִים תַּחַת רִגְלֵינוּ" - בכפייה, אבל בתקיעת השופר הופך גם כלפייהם המלכות במלכות ה' ברחמים ומקבלים מלכותו ברצון. "עֲלֵה אֱלֹהִים בְּתִרְוַעָה ה' בְּקוֹל

שופר" שכידוע שם אלוקים הוא דין, ושם הויה הוא רחמים. ובאמת אחרי שמתהפך הדין לרחמים כלפי הגויים הם שמחים במלכותו, שנאמר: "זָמְרוּ אֱלֹהִים זָמְרוּ זָמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זָמְרוּ: כִּי מִלֶּךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים זָמְרוּ מְשִׁפִּילִי וכו'.

שבעה מזמורים כנגד שבע קליפות

כתב האדמו"ר מצאנז (שו"ת דברי יציב חלק אורח חיים סימן רנא) כי זאת הסיבה שאנו אומרים את המזמור הזה שבע פעמים לפני תקיעות שופר, כי יש שבעה כוחות של ס"מ שמפריעים לגויים לקבל את מלכות ה' באהבה. רמז לזה נמצא בסיפור על אותה קליפה שהייתה בבית המדרש של אביי שהייתה נדמית כתנין עם שבעה ראשים, והיא הייתה מפריעה לקדושת הלימוד של אביי לגודל מעלתו (קידושין כ"ט ע"ב).

מספרת הגמרא שכאשר הגיע רב אחא בר רב יעקב ללמוד אצל אביי, סידר אביי שרב אחא יישן בבית הכנסת שלו, וכך נפגשה אותה קליפה עם רב אחא, וכל פעם שהשתחוה רב אחא נפל ראש אחד מהקליפה הזו עד שכלתה באותו דור ובאותו בית כנסת. וכן לדורות יש צורך שגם אנחנו נפעל בכוח הכלל ובכוח תקיעת השופר נכניע את הקליפה הזו באמירת המזמור הזה שבע פעמים. וימלוך ה' בכבודו על כל העולם. לכן אנו אומרים "מלוך על כל העולם כולו". אע"פ שיש פה כפל לשון. כי לפעמים אומרים רובו ככולו וכאן במלכות ה' מדובר כולו ממש ולא רק רובו (טז שפ ס"א א).

אם היינו מבקשים בזכות עצמנו, היו יכולים למצוא בנו איזה חסרון ח"ו. אבל אנחנו באים בתשובה ובסליחה ומבקשים בזכות הברית השבועה והחסד שאלוקים כרת איתנו, לכן הקליפות מתבהלות והולכות

לצפות בכל לב למלכות ה'

אשרי כל חוכי לו

צריך אדם לכוון מאוד בכל התפילות של ימי החול, בכל חודש אלו בסליחות, ובפרט בתפילות של ראש השנה, לגילוי מלכות ה' על כל העולם ברצון ובשמחה. שהמחכים לישועתו הם אלה שמביאים את הגאולה. שכך אומר הפסוק כי ה' מחכה לגאולה. "וְלִכֵּן יִחַץ ה' לְחַנְנֵכֶם וְלִכֵּן יָרוּם לְרַחֲמֵכֶם כִּי אֱלֹהֵי מְשַׁפֵּט ה'". וכיוון שהמעכב הוא הרצון שלנו, הציווי הוא "אשרי כל חוכי לו". וכשמתפללים מעומקא דליבא כל כך מתקיים בנו "כי עם בציון ישב בירושלם כבו לא תבכה, חנון יחנה לקול זעקת פְּשָׁמֵעֵתוֹ עֲנֶנָּה" (ישעיהו ל). מהפסוק הזה למדו חכמים שיש בכל דור ודור לו צדיקים שהעניין הגדול ביותר שלהם הוא שהם מחכים לישועתו של ה'. "כי לישועתך קיונו כל היום".

כל קדיש - ציפייה לישועה

מי שמתבונן יראה כי כל קדיש הוא תפילה לגאולה ולהתגלות מלכות ה' בעולם. "יתגדל ויתקדש שמיא רבא". ולכן צריך אדם להתפלל על גילוי מלכות ה' בכל כוחו. ואמרו חכמינו כמה גדולות המעלות של האומר "יהא שמיא רבא" בכל כוחו ולא כהרגל (שו"ע נו).

ומביא שם ה"בית יוסף" מעשה על אדם שהתאמץ מאוד בקדיש, ואחר כך התברר שהוא אחד מהצדיקים הנסתרים. כך מביא ה"בית יוסף" מהזוהר (קסו). מעשה על רבי חייא ורבי אבא שהתארחו באכסניה וקמו בחצות לילה ללמוד תורה. בתו של בעל האכסניה קמה להדליק להם את הנר שיוכלו ללמוד באור. דיברו רבי חייא ורבי אבא על מעלת התורה שהיא אור ועל מעלת האישה שהדליקה להם את האור. תוך כדי הלימוד "שמיעת ההיא אתתא ובקאת" הבת מתחילה לבכות. אביה מגיע ומסתבר שהיא ואביה מאוד אוהבים את התורה ולומדיה, אבל יש להם בעיה, הבת התחנה לאחרונה עם בחור והתברר שהוא עם הארץ שלא יודע אפילו לברך ברכת המזון. על כן היא ואביה שרויים בצער גדול.

סיפורים על הרב זצ"ל

תפילה מתוך שמחה

האר"י ז"ל כותב: "אסור לאדם להתפלל תפילתו בעצבון, ואם נעשה כך אין נפשו יכול לקבל האור העליון הנמשך עליו בעת התפילה. אמנם בעת שמתודה הוידי ומפרט חטאיו אז טוב להתעצב בלבד, אבל בשאר התפילה נמשך לו נזק נפלא גדול על ידי עצבותו, אבל צריך להראות לפניו יתברך הכנעה גדולה באימה ויראה, אמנם תהיה בשמחה יתירה וגדולה בכל האפשר כדמיון העבד המשמש את רבו בשמחה יתירה, ואם משמשו בעצבות עבודתו נמאסת לפניו. וכמעט שיעקר המעלה והשלמות והשגת רוח הקודש תלויה בדבר זה, בין בעת תפילתו ובין כשעושה איזה מצוה משאר המצוות, וכמו שאמרו בגמרא מההוא דהוה קבדח טובא כו' ואמר תפילין קא מנחנא. ואל תבוז לענין זה כי שכרו גדול מאד".

ודבר זה הוא תיקון גדול, כי יש אנשים שרוצים להיות טובים ולחזור בתשובה, אבל הגיעו למצב של תשובה מתוך צער ועצבות וחיפוש תמידי אחרי חטאים. מרן הרב אליהו זצוק"ל היה משתדל להוציא את האנשים מתוך תפילה של עצבות לתפילה של שמחה.

פעם באה אישה שלא היו לה ילדים לקבל מהרב זצ"ל ברכה לזרע של קיימא. אמר לה הרב: בשנה הבאה יהיה לך בן.

שאלה האישה: מה אני צריכה לתקן? אמר לה הרב: את לא צריכה לתקן כלום. האישה הייתה נבוכה, היא שמעה שלעיתים הרב אומר לאנשים לעשות תיקון כלשהו, והיא יודעת על עצמה שהיא צריכה לתקן כמה וכמה דברים.

היא הסתכלה מוטרדת על הרב, אבל הרב חיך ואמר: תשמחי, אין לך מה לתקן, הכול בסדר, בשנה הבאה יהיה לך בן. וכך היה.

"ובגין דחמינא, ליה יומא חד, דדליג מאגרא דא, למשמע קדיש בהדי צבורא, סליק ברעותא דילי, למיהב ליה ברת, ותקף דנפקו צבורא מבי כנישתא, יהיבנא ליה ברת. דאמינא בדלונא דא דאמא למשמע קדיש, גברא רבא ליהויו באורייתא". מספר האב הבוכה לשני החכמים כי הם ראו את החתן קופץ מהגג בשביל לשמוע קדיש ולענות "אמן יהא שמיה רבה", ואמרו בליבם שאם יש לבחור הזה כזאת אהבת ה', בוודאי הוא תלמיד חכם גדול. ולכן אע"פ שלא הכירו אותו, מיד הבת התחתנה איתו. "והשתא אפילו ברפת מזונא לא ידע, ולא יכלנא בהדיה למלעי בין חברי, דיוליף קריאת שמע, או ברפת מזונא".

תוך כדי דיבור מגיע החתן, ואומר רבי יוסי: "ודאי אגא חמינא בהאי רבאי, דנהורא דאורייתא ופוק לעלמא מניה. או ברא דיוקים מניה". אני רואה שאור התורה נמצא עליו. בוודאי הוא או בנו שיקום ממנו יהיו גדולי תורה. עונה החתן ומבקש רשות לומר כמה דברי תורה, והוא משמיע לחכמים דברי תורה עמוקים מאוד שממלאים כמה דפים בווהר הקדוש.

בהמשך הדברים מספר להם אותו אדם: "והשתא רבותי, אגא מבבל, וגברא דרב ספרא אגא" - אני מבבל, בנו של רב ספרא - "ולא זכינא לתבא לתבי ארעא דא, אינון אריינון באורייתא" - ולא רציתי לומר דברי תורה בארץ ישראל כי תלמידי החכמים שלה הם אריות בתורה. "ושנינא עלי דלא אימא מילי דאורייתא קמי בר נש, עד תרין ירחין, ויומא דא אשתלמו" - וקיבלתי על עצמי לא לומר דברי תורה במשך חודשים כדי לקלוט את אור התורה של ארץ ישראל שהוא אור של אריות. וכעת נסתיימו החודשים ולכן אני מבקש להציע את דברי התורה בפניכם.

כשהגיעו רבי חייא ורבי אבא לרבי שמעון הסביר להם רבי שמעון את גדול הדברים שהם שמעו ממנו "כד מטו לגביה דרבי שמעון, זקף עינוי וקמא לון. אמר לון מסתפל הוינא ככו יומא דא, ונחמינא לכו תרין יומין וחד ליליא, דהוינון לגבי משנא דהווא נער מטטרון, והווא נער הנה אולוף לכו ריין עלאין בהדיה דאורייתא, זכא חולקון בני".

מסביר לנו ה"בית יוסף" שכל המעלה הזאת מתגלה על ידי החשיבות והמעלה שאדם מרגיש בקדיש ורץ לשומעו (זוהר קסט"ב). על כן הוא כותב בשולחן ערוך (יו): "יש לכוין בעניית הקדיש. ולענות אותו בקול רם ולהשתדל לרוץ כדי לשמוע קדיש".

גילוי מלכות ה' רק בגאולת עם ישראל

מלכות ה' על העולם מתגלה רק דרך ירושלים ודרך עם ישראל. חכמינו בגמרא אמרו כי בתפילת מוסף של ראש השנה אומרים פסוקים של מלכויות וזכרונות ושופרות. ואם אדם יודע רק פסוקים של מלכויות, אבל לא זוכר את פסוקי השופרות או הזכרונות - לא יאמר גם פסוקי מלכויות. שהם קשורים זה בזה ותלויים זה בזה. "תנו רבנן: תקיעות וברכות של ראש השנה ושל יום הכפורים - מעכבות" שאם לא יודע לומר את הפסוקים של ברכה אחת לא יכול לומר את הברכה השנייה (שו"ע תקצ"ג סעי' א').

המשמעות היא שמלכות ה' על כל העולם כולו תהיה רק דרך עם ישראל ורק בירושלים. "ותמלוך אתה הוא ה' אלהינו מהרה לבדך, על כל מעשיך, בהר ציון מושפן כבודך, ובירושלים עיר קדשך, פכתוב בדברי קדשך, וקלוד ה' לעולם אלהיך ציון לדר ודר הללויה". צריך לזכור היטב את הדבר הזה, כי יש בה נחמה והבטחה לעם ישראל וירושלים, שמלכות ה' על העולם תהיה על ידי שה' יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והניחדים בארץ מצרים. אמן ואמן.

תשובה כהלכה

קניין אולפ. אני בת 16, דוניה. בזמן האחרון התחזקתי. אבל בהנלס אני מרגישה ש-50% זה מהניחן ובגלל נולדתי להורים דתיים. זה אומר שאני לא שלמה עם עצמי ועם ההתחזקות שעשיתי? הורים וחיונך הם לא דבר שלילי. להם יש התובנות שלהם וההתמודדויות שלהם ושל ההורים שלהם, ואנחנו מוסיפים את התובנות שלנו על שלהם. כך העולם בנוי בכל תחום. כך בטכנולוגיה, כך ברפואה וכן גם בחינוך. זה בנין העולם הכי אמיתי שיש. לקבל מאחרים ולהתחייב משלנו.

חפלה או תפילה? אני ספרדי, ואני מבין את הטענה של החברים האשכנזים שלי בשיבה שבעצם אני נמצא בתוך חפלה מסוימת. אין אצלנו הריכוז או הכוונה שיש לאשכנזים בסליחות, וזה מציק לי. אני לא באמת מרגיש מורא מיוחד או איזו הרגשה שונה. סתם שר שירים די קצביים, והכי גרוע - לא מתעורר אצלי שום רגש של תשובה כתוצאה מהסליחות. וזה מוזר לי, כי אני יודע שהנוסח נכתב ע"י אנשים ענקים וקדושים וזה כן אמור לגרום לי להתעוררות. אני מציע לך לעשות דבר מאוד פשוט: להגיע לסליחות עשר דקות או רבע שעה לפני הזמן ולהתבונן במילים לפני שאתה אומר אותן.

שנה חדשה עיצוב חדש

ספר הלכה יומית תנא דבי אליהו לשנת תשפ"א

להשיג בחנויות הספרים
ברחבי הארץ

להזמנת כמותות ולסיטונאים
052-806-9922

ובאתר: harav.co.il